

РОЗВИТОК НЕТАРИФНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОГЕННИХ ЗБИТКІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Проблеми регулювання процесів господарської, експортно-імпоротної, природоохоронної, екологічної та соціальної діяльності суб'єктів господарювання тісно пов'язані із формуванням ефективної системи державного регулювання техногенних збитків на рівні національного господарства. Техногенна шкода, завдана природі, суспільству й економіці, формується у всіх сферах діяльності, однак, визначається тільки у формі екологічних податків, штрафів, ліцензійних, рентних платежів тощо, які складають мізерну частину від обсягу випуску товарів і послуг. Проблема ускладнюється й тим, що значна частина товарів імпортується в Україну, і в результаті їх споживання потребує витрат на їх утилізацію, при чому, ці витрати вже включено в ціну товару і споживач в Україні їх сплачує, тільки кошти акумулюються в країні виробника. Таким чином, практична відсутність на рівні держави як системи економічного оцінювання техногенних збитків в національному господарстві, так і відповідного механізму їх державного регулювання загострює актуальність даної проблеми, що особливо важливо вирішити в умовах євроінтеграційних процесів та узгодження законодавства між Україною та ЄС шляхом формування ефективної системи методів державного регулювання зовнішньоекономічної та митної діяльності (ЗМД).

Відповідно до стандартів Всесвітньої митної організації в Україні у 2010 р. прийнято Концепцію реформування митної служби України «Обличчям до людей». Однак, за 5 років реформування митної системи в Україні далі переважає фіскальна функція над економічною та регулятивною. Серед загальних методів державного регулювання національними економіками у країнах ЄС з метою забезпечення відповідних умов діяльності суб'єктів ЗМД щоразу частіше застосовують нетарифні методи, які не передбачають використання митного тарифу. Так, утилізаційний збір, який, хоч і є видом екологічного податку, що включає у вартість продукту витрати на його утилізацію, однак, носить торговельно-політичний характер, якщо мова йде про імпорт продукції. Таким прикладом є встановлення в Україні утилізаційного збору на імпортовані автомобілі з 1 вересня 2012 р. по 1 квітня 2014 р. з метою отримання торговельно-політичних поступок зі сторони Росії, проте бажаного результату за ці 1,5 роки – розвитку сучасної системи переробки відходів – не було досягнуто. Не відчутно результатів у цій сфері і від роботи ДП «Екоресурси», окрім скандалів із успішним фінансуванням парламентських виборів відповідних політичних сил. У світі ж утилізаційний збір використовується більш прогресивно. В Японії ефективність такого типу екологічних податків найвища, оскільки там просто немає місця для поховання відходів. Одним із динамічно зростаючих видів економічної діяльності в Японії є переробка відходів, фінансування розвитку якого здійснюється із цих коштів. У Франції та Німеччині кошти від утилізаційного збору з малих хімічних джерел струму (батареєнок) використовуються для організації їх збору, сортування та утилізації і покривають значну частину витрат. В Україні ж не виробляються батареєнки, акумулятори до мобільних телефонів та іншої комп'ютерної техніки, проте з кожним роком зростає як частка утворених відходів, так і небезпека від їх захоронення.

Нетарифні методи державного регулювання ЗМД формують систему обмежувальних заходів, які ускладнюють ввезення певних груп товарів на внутрішній ринок країни, до складу яких входять: квотування, ліцензування, технічні бар'єри, податкові збори, торговельні угоди тощо. В США пішли іншим шляхом – збільшили мито на сонячні батареї з Китаю, що сприяє розвитку вітчизняного виробництва, яке сплачує податок на утилізацію. Якщо митно-тарифне регулювання входить до складу національної податкової системи, то нетарифне регулювання є заходами прихованого протекціонізму, де ключову роль відіграють торговельні угоди, які регулюють обсяги торгівлі, її товарну номенклатуру, умови і способи розрахунків за торговельними операціями тощо. Найважливішими угодами серед нетарифних методів державного регулювання ЗМД є угоди про ліквідування подвійного оподаткування. Це перспективний напрям вирішення проблем регулювання ЗМД та узгодження законодавства між Україною та ЄС.

Отже, розвиток нетарифних інструментів регулювання ЗМД сприятиме розвитку її охоронної функції, яка є однією із ключових в складі системи державного регулювання техногенних збитків у національному господарстві, за умов стимулювання євроінтеграційних процесів в Україні.